

ตน / ไรตน*

Self / Non-self

กมลพันธุ์ โชติวิชัย**

บทคัดย่อ

สิ่งที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่จิตใจของมนุษย์ได้มากที่สุดได้แก่ความคิดที่ยึดติดกับสิ่งอื่นๆ โดยเฉพาะการยึดติดกับตัวตน ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความคิดที่เกี่ยวกับตนเองนี้ เป็นเพียงความคิดที่ถูกปรุงแต่งขึ้นมาเท่านั้น ทำให้เกิดสภาวะอารมณ์ต่างๆ โดยอารมณ์ ความคิด รวมไปถึงร่างกายของเราที่เราคิดว่ามีชีวิตอยู่นั้น เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าเป็นเพียงความคิดที่เราคิดว่าเรามีการดำรงอยู่ หามิสาระอื่นใดไม่

ในการทำงานสร้างสรรค์ของข้าพเจ้า คล้ายกับการปฏิบัติตนเพื่อให้เข้าถึง เข้าสู่หลักการหรือปรัชญาที่ได้กำหนดไว้ เช่นเดียวกับการปฏิบัติตนเพื่อเข้าสู่การบรรลุถึงหลักธรรมในพุทธศาสนา การทำงานจึงเป็นการกำหนดสติ สมาธิ ด้วยการกรีดตัดลงบนภาพร่างกายของตนเอง เป็นความอดทนอดทน ความเพียรพยายามที่ไม่หวังผลตอบแทนใดๆ การตัดกรีดลงบนผลงานจึงเป็นการทำลายเพื่อให้เกิดความว่างจากตัวตนไปสู่ความไร้ซึ่งตัวตน

Abstract

One's adhering to something can cause the greatest misery in life especially being attached to self-existing. The idea of this self-existing is actually self-formed and leads to variety of emotions. The temper, the mind and the body altogether gradually form the idea of being alive but when putting into consideration, without any substance, it is merely the thought that we think we are existing.

The steps in creating my work are similar to the practice to understand the substance and philosophy that have been destined. It is also similar to a practice to understand the genuine teaching of Lord Buddha. The way I create my work is to set consciousness and concentration by slitting and cutting on the portrait of myself which is considered to be the unconditional action of effort and attempt. This action is therefore to destroy and create the emptiness which will lead to the stage of naught.

* เนื้อหาส่วนใหญ่ของบทความชิ้นนี้เรียบเรียงขึ้นจากวิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2556 เรื่อง "ตน/ไรตน" โดยมี ศาสตราจารย์พิษณุ สุภณมิตร เป็นที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ญาณวิทย์ ภูมิจันทร์ และ รองศาสตราจารย์พัชร์ พุทธเจริญ เป็นที่ปรึกษาร่วม

** กมลพันธุ์ โชติวิชัย นักศึกษาศิลปมหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ,kamolpan@kamolpan.com ,http://www.kamolpan.com

บทนำ

ก่อนมีภาษามนุษย์คิดเป็นภาพหรือเสียง ปัจจุบันมนุษย์คิดเป็นภาษาเพื่อสื่อความไปถึงคนอื่น ๆ ความคิดต่างๆ ของมนุษย์จะสะท้อนผ่านทางภาษา ความคิดรวบยอดที่สะท้อนผ่านทางภาษาทั้งหลายเหล่านี้ เป็นหน่วยพื้นฐานของความรู้ที่ประกอบกันขึ้นเป็นโลกแห่งความจริง ในการรับรู้ของมนุษย์

การที่มนุษย์ ไปยึดถือความหมายของมโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านทางภาษาเหล่านี้มาเป็นของตน จึงเป็นเหตุที่ทำให้มนุษย์ เกิดความคิดว่า มีตัวตนของสิ่งต่างๆ ที่ดำรงอยู่ เช่น ในขณะที่ธรรมชาติจริงๆ ดำรงอยู่เพียงแค่แต่ละเสี้ยวของปัจจุบันขณะ อดีตเมื่อวินาทีที่แล้วก็ดับสูญ อนาคตก็เป็นความว่างเปล่าที่ยังมาไม่ถึง แต่ความจำและความคิดได้เชื่อมโยงแต่ละภาพของความทรงจำเกี่ยวกับตัวเราในอดีต ประูแต่งเป็นตัวตนของสิ่งๆ หนึ่งที่สะท้อนผ่านทางมโนทัศน์หรือภาษาคำว่า ตัวฉัน

การยึดเอามโนทัศน์ที่สะท้อนผ่านทางภาษาคำว่า ตัวฉัน ว่าเป็นตัวตนของสิ่งๆ หนึ่งที่ดำรงอยู่จริงๆ อย่างเที่ยงแท้สมบูรณ์ อันคือ ตัวตนของฉัน สิ่งนี้ก็คือความยึดติดในตัวตน

การยึดถือเอามโนทัศน์ที่เกิดจากการประูแต่งของจิต ซึ่งสะท้อนผ่านทางสัญลักษณ์ของภาษารูปแบบต่างๆ มาเป็นตัวตนของสิ่งนั้นๆ จึงเป็นที่มาของปัญหาทั้งหลาย ที่ก่อให้เกิดภาวะความบีบคั้นเป็นทุกข์สำหรับมนุษย์

ธรรมชาติของมนุษย์มีการนึกคิดตลอดเวลา การนึกคิดนี้ ถ้าไม่มีสติกำกับก็จะกลักลับกลายเป็นความคิดฟุ้งซ่านต่างๆ

ความสำคัญของเรื่องที่ศึกษา

สิ่งที่ก่อให้เกิดความทุกข์แก่จิตใจของมนุษย์ได้มากที่สุด ได้แก่ความคิดที่ยึดติดกับสิ่งอื่นๆ และตนเอง และโดยเฉพาะการยึดติดกับตนเอง ซึ่งในความเป็นจริงแล้วความคิดที่เกี่ยวกับตนเองนี้ เป็นเพียงความคิดที่ถูกประูแต่งขึ้นมาเท่านั้น ทำให้เกิดสภาวะอารมณ์ต่างๆ โดยอารมณ์ ความคิดเกี่ยวกับตนเองรวมไปถึงร่างกายของเราที่เราคิดว่ามีชีวิตอยู่นั้น เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่าเป็นเพียงความคิดที่เราคิดว่าเรามีการดำรงอยู่ หามิสาระอื่นใดไม่

สิ่งที่เรายึดถือว่าเป็นตัวตนของตนเอง เป็นเพียงความคิดของเราที่เกี่ยวกับตนเองเท่านั้น ความมีซึ่งตัวตนแท้จริงคือความไม่จริงแท้ เป็นความว่างเปล่า ไม่มีสาระเป็นเพียงเราไปยึดถือว่านี้เป็นสัตว์ เป็นสิ่งของ เป็นบุคคลที่เป็นของเรา แท้จริงมันเป็นสภาวะว่างเปล่าไม่มีอะไรที่จิตกำหนดหมายไว้ การทำความเข้าใจกับสภาวะว่างเปล่าจากตัวตนและสิ่งยึดถือทั้งปวงนี้ พึงกระทำได้เบื้องต้นในชีวิตประจำวัน โดยการใช้สติอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ณ ปัจจุบันขณะ ผิกสติให้เป็นที่อยู่ของจิตไม่ให้ซัดส่ายออกไปประูแต่ง หรือฟุ้งซ่านออกไปภายนอกให้เป็นทุกข์ ทำให้เรารู้เท่าทันตนเอง เกิดความเข้าใจในตนรวมถึงความเป็นธรรมชาติของมนุษย์และสรรพสิ่ง สามารถปล่อยวางอารมณ์ที่เกิดจากความคิดประูแต่งต่างๆ ได้ เป็นการทำให้ว่าง โดยไม่เกาะเกี่ยวอารมณ์อื่น

ความมุ่งหมายในเรื่องที่ศึกษา

ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ผลงานขึ้นเพื่อแสดงออกถึงบริบทในการทำความเข้าใจในความไม่มีอยู่ในตนเองของข้าพเจ้า ซึ่งกระบวนการทำงานศิลปะของข้าพเจ้าเป็นหัวใจสำคัญ เปรียบเสมือนผลสัมฤทธิ์ในช่วงหนึ่งของการฝึกฝนและสำรวจตนเองด้วยสติ โดยข้าพเจ้าจดจ่อกับการกระทำและจัดการกับผลงาน ด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายข้าพเจ้าอย่างมีระเบียบ ขณะจรมิตตัดภาพร่างกายตนเองบนแผ่นกระดาษ เปลี่ยนสภาพรูปทรงของร่างกายเป็นริ้วเส้นอิสระ แสดงถึงตัวตนที่กำลังถูกทำลายลงจนกระทั่งค่อยๆแปรไปสู่สภาวะว่างเปล่าแห่งความคิด และทำให้เกิดรูปทรงใหม่ขึ้น

วิธีการดำเนินงาน

1. ข้าพเจ้าใช้ภาพแทนร่างกายของข้าพเจ้า เพื่อสื่อแทนความเป็นตัวตนของข้าพเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ โดยภาพเป็นลักษณะโทนสีเดียว(Monotone) เนื่องจากไม่ต้องการให้รบกวนริ้วเส้นที่เกิดจากการตัด
2. การพิมพ์ภาพใช้เทคนิคดิจิตอลพริ้นท์(Digital C-Print) เนื่องจากต้องการนำเสนอความสมจริงของร่างกายให้มากที่สุด โดยพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์คุณภาพสูงลงบนกระดาษสำหรับพิมพ์ผลงานศิลปะเท่านั้น เนื่องจากต้องการคุณภาพของการพิมพ์สูงสุด
3. วิธีการตัดใช้วิธีการตัดเป็นเส้นเพื่อแปรระนาบเป็นเส้นด้วยวิธีต่างๆ อันจะก่อให้เกิดการเรียงตัวของเส้นในรูปแบบหลากหลาย โดยเน้นให้ริ้วเส้นมีตำแหน่งที่สัมพันธ์กับภาพ แต่ในขณะเดียวกันให้ผลขัดแย้งชัดเจน ในลักษณะที่ค่อยๆเป็นไป
4. ติดตั้งบนผนัง โดยมีกรอบอะคริลิคติดตั้งที่ตัวผลงานเพื่อป้องกันความเสียหายเนื่องจากผลงานมีความบอบบาง

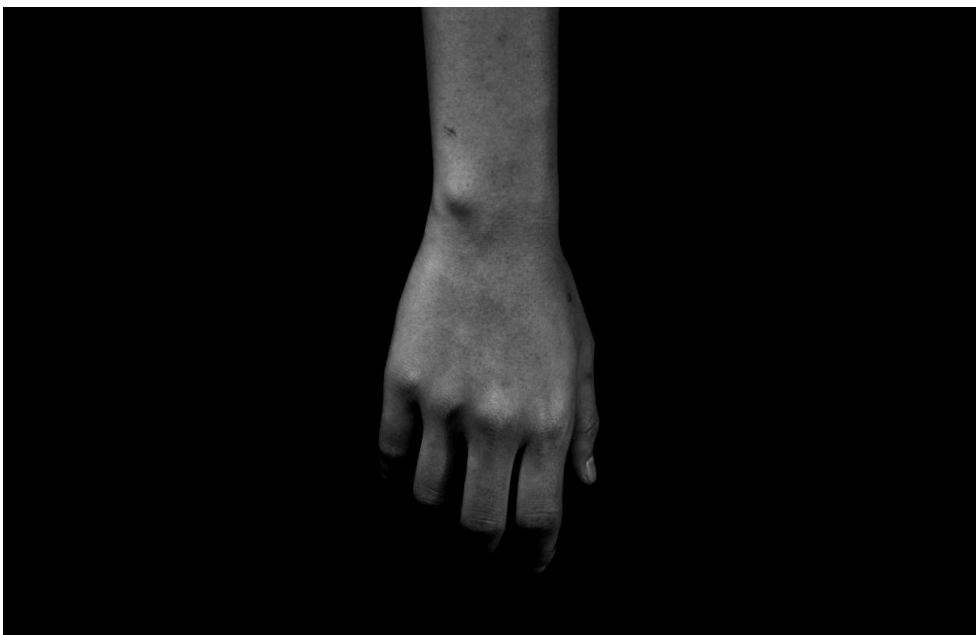
กระบวนการสร้างสรรค์

1. การสร้างภาพร่างผลงาน (Sketch) การสร้างภาพร่างผลงาน สำหรับผลงานของข้าพเจ้าต้องใช้วิธีการเดียวกันกับการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้ปรากฏรูปที่ใกล้เคียงกับชิ้นงานมากที่สุด กล่าวคือต้องทำการสร้างแบบจำลองของชิ้นงานขึ้นก่อนในขนาดเล็ก แบบจำลองนี้ในขั้นตอนสุดท้ายจำเป็นต้องมีความเหมือนกับชิ้นงานจริงให้มากที่สุด เพื่อลดความผิดพลาดในการทำงาน เบื้องต้นมีขั้นตอนต่อไปนี้
 - 1.1 กำหนดภาพรวมของชิ้นงานขึ้นในใจ แล้วทดลองย่อ ขยาย จัดวางองค์ประกอบต่างๆ ในคอมพิวเตอร์ ทดลองหาความเป็นไปได้ต่างๆจนว่าจะพอใจ
 - 1.2 เมื่อได้ภาพคร่าวของชิ้นงานแล้ว ทดลองหามุมมองต่างๆที่จะนำมาใช้สื่อแสดงในชิ้นงานให้เหมาะสมที่สุด
 - 1.3 ออกแบบวิธีการตัดให้ตรงตามต้องการ หรือจนกว่าจะพอใจ
 - 1.4 ทดลองทำแบบจำลองชิ้นงาน

1.5 คัดเลือกแบบจำลองชิ้นงานเพื่อนำไปสร้างสรรค์งาน กรณีแบบจำลองมีความซับซ้อนมากต้องทดลองทำแบบจำลองที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเพื่อสังเกตการทิ้งตัวของกระดาษ

2. การสร้างสรรค์ผลงานภาพพิมพ์ หลังจากได้แบบจำลองชิ้นงานแล้ว จึงบันทึกภาพร่างกายของตนเองด้วยกล้องถ่ายภาพออกมาให้ตรงหรือใกล้เคียงกับแบบจำลอง หรือสร้างอิริยาบถใหม่แล้วนำไปสร้างหรือปรับกับแบบจำลองอีกครั้ง การถ่ายภาพร่างกายนี้ทำด้วยกล้องถ่ายภาพคุณภาพสูง ถ่ายในห้องที่จัดสภาพแวดล้อมขึ้น จากนั้นจึงนำไปเข้าสู่กระบวนการทางคอมพิวเตอร์ โดยนำภาพไปจัดให้มีลักษณะตามแบบจำลองที่สร้างขึ้น โดยระยะเว้นที่จัดไว้เพื่อให้เกิดการทิ้งตัวของกระดาษ กับภาพที่ได้ ต้องให้ความแนบเนียนสัมพันธ์กัน เพื่อให้ดูเป็นภาพเดียวกันไม่เกิดเป็นขอบชัดเจน

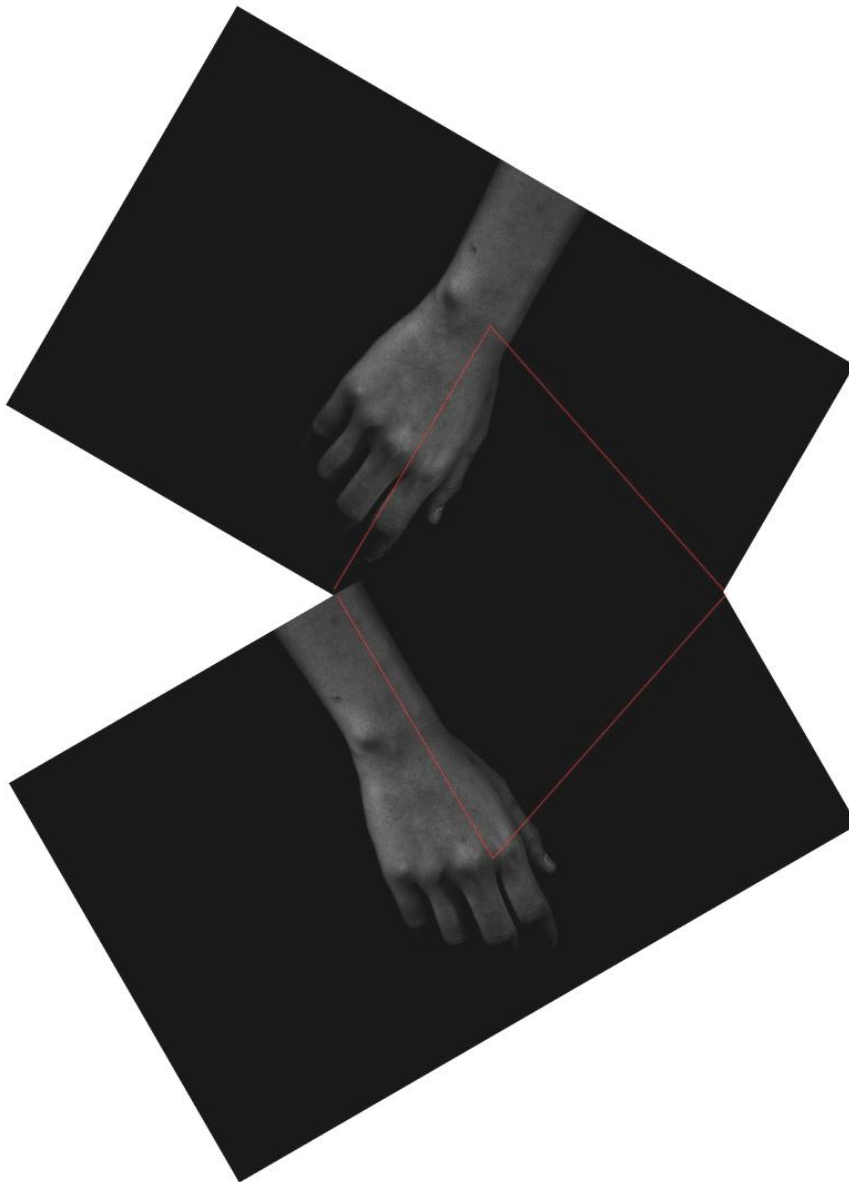
เมื่อได้ภาพตามต้องการแล้ว นำไปเข้าสู่กระบวนการพิมพ์แม่พิมพ์สีดิจิตอล โดยนำไปพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ชนิดหัวพิมพ์ละเอียด คุณภาพสูง กระดาษที่ใช้ต้องเป็นกระดาษที่เหมาะสมกับหมึกพิมพ์ โดยทั้งเครื่องพิมพ์ หมึกพิมพ์ และกระดาษพิมพ์นี้ ต้องอยู่ในคุณภาพเดียวกันเพื่อให้เกิดชิ้นงานที่มีรายละเอียดชัดเจนและมีความอึดตัวของสี มีความสมจริง ในที่นี้ใช้อุปกรณ์การพิมพ์สำหรับพิมพ์งานศิลปะและภาพถ่ายคุณภาพสูง

ภาพตัวอย่างภาพถ่ายร่างกายตนเองก่อนนำไปเข้าสู่กระบวนการทางคอมพิวเตอร์

ภาพตัวอย่างแสดงชิ้นงานที่ผ่านกระบวนการทางคอมพิวเตอร์เรียบร้อยแล้ว

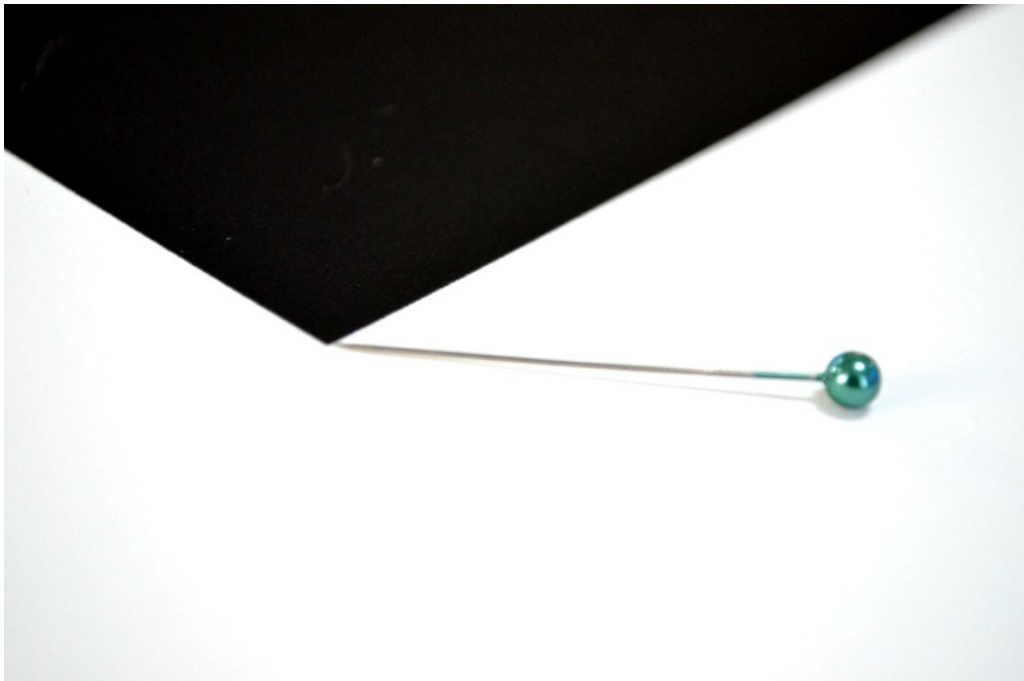

ภาพตัวอย่างเส้นแสดงขอบเขตในการกรีดตัดใช้สำหรับอ้างอิงขอบเขตในชิ้นงานจริง

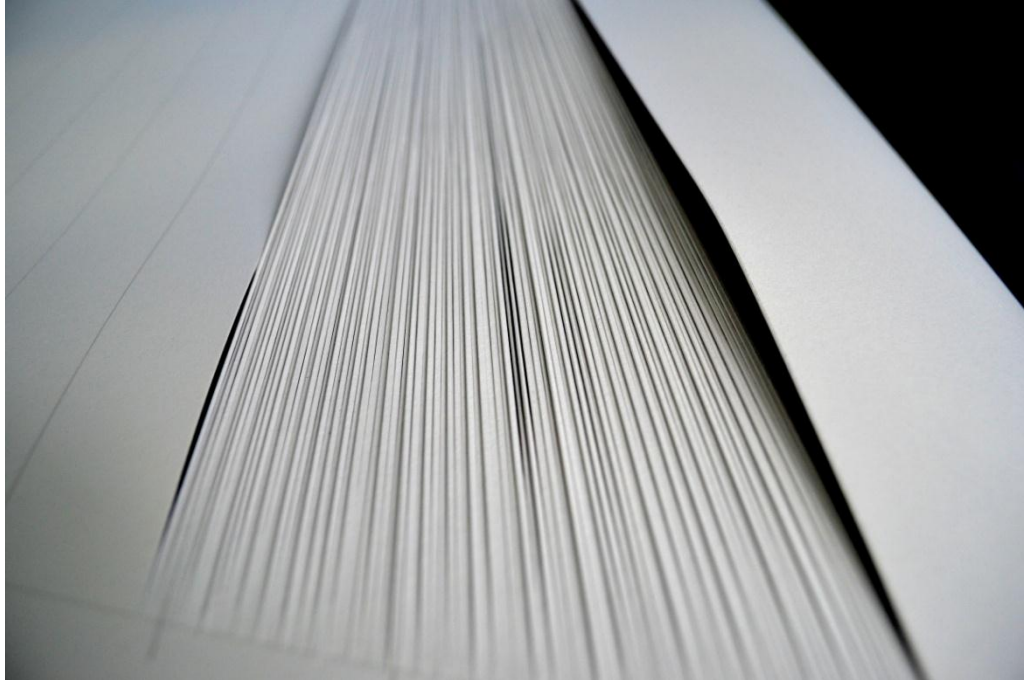

3. เทคนิควิธีการและขั้นตอนการสร้างสรรค์ นำไปเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน โดยอ้างอิงจากแบบจำลองชิ้นงานเป็นหลัก

3.1 การร่างขอบเขตในการตัดเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน ร่างขอบเขตในการตัด เพื่อกำหนดขอบเขตและทิศทางในการตัด นำภาพพิมพ์ที่ได้มาทำการวัด และกำหนดจุดที่จะตัด อ้างอิงจากแบบจำลองชิ้นงาน ตามปกติใช้วิธีอ้างอิงตามไฟล์ภาพชิ้นงานเพื่อให้มีความแม่นยำ ตำแหน่งขอบเขตนี้ต้องไม่ให้คลาดเคลื่อนไปจากแบบจำลอง โดยเมื่อได้จุดที่กำหนดแล้ว ใช้เข็มปลายแหลมจิ้มไปบนกระดาษเบาๆ แล้วกลับด้านกระดาษ ใช้ปลายนิ้วลูบจะพบจุดที่กำหนด วิธีนี้ทำให้ไม่เกิดตำหนิบนชิ้นงาน จากนั้นใช้ดินสอเส้นเล็กบางร่างเบาๆ

ภาพตัวอย่างการกำหนดขอบเขตในการกรีดตัดกระดาษด้วยปลายเข็มหมุด

ภาพตัวอย่างเส้นร่างด้วยดินสอแสดงขอบเขตที่กำหนดในการกรีดตัดกระดาษ

3.2 การสร้างสรรค์ผลงานด้วยการกรีดตัด ใช้ปลายมีดกรีดตัดลงไปบนชิ้นงานตามแบบควบคุมให้อยู่ในขอบเขตที่กำหนด ใบมีดที่ใช้เป็นใบมีดแบบคมบางพิเศษโดยมีความบาง 0.25 มม. บางกว่าใบมีดทั่วไป เส้นที่ได้จะมีความเล็กละเอียด ขณะกรีดตัดจดจ่อจิตไปที่ความเคลื่อนไหวของมือ กรีดตัดไปจนกว่าจะครบตามขอบเขตที่กำหนด

ภาพตัวอย่างใบมีดแบบคมบางพิเศษ 0.25 มม. และมีดที่ใช้ในการกรีดตัดกระดาษรวมถึงอุปกรณ์อื่นๆ
ที่ใช้กำหนดขอบเขตและคงรูปชิ้นงาน

3.3 การประกอบเป็นผลงาน เมื่อกริดตัดเสร็จเรียบร้อยแล้ว จัดให้ชิ้นงานอยู่ในตำแหน่งที่กำหนด อ้างอิงตามแบบจำลอง จากนั้นใช้เส้นด้ายผูกหลวมๆ ในบริเวณที่ต้องการให้คงรูป ทิ้งไว้ 1 - 2 วัน กระดาษจะคงอยู่ในรูปทรงที่ต้องการและนำไปผนึกลงบนแผ่นระนาบที่เตรียมไว้ หลังจากผนึกชิ้นงานจึงเข้าสู่กระบวนการเข้ากรอบ โดยใช้กรอบที่ทำจากอะคริลิคใสมีลักษณะเป็นกล่องเพื่อปกป้องชิ้นงาน

ภาพตัวอย่างชิ้นงานที่ได้รับการจัดตำแหน่งแล้วและอยู่ในขั้นตอนการผูกหลวมด้วยเส้นด้าย
เพื่อให้คงรูปทรง

ภาพผลงานสำเร็จ

ชื่อผลงาน : Left hand

ขนาด : 94×62 cm.

เทคนิค : Digital C-Print and Hand cut paper

ปีที่สร้างสรรค์ : 2013

ภาพผลงานสำเร็จ

ชื่อผลงาน : Body no.2

ขนาด : 97×104 cm.

เทคนิค : Digital C-Print and Hand cut paper

ปีที่สร้างสรรค์ : 2013

ภาพผลงานสำเร็จ

ชื่อผลงาน : Consciousness

ขนาด : 130×126 cm.

เทคนิค : Digital C-Print and Hand cut paper

ปีที่สร้างสรรค์ : 2013

บทสรุปการสร้างสรรค

ความสำคัญที่สุดสิ่งหนึ่งในผลงานสร้างสรรค์ของข้าพเจ้าได้แก่ แนวความคิดที่ได้แสดงออกด้วยรูปแบบของผลงาน ซึ่งสอดคล้องไปกับกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน การใช้สติกำกับ เป็นทั้งการปฏิบัติงาน การสำรวจและฝึกฝนตัวผู้สร้างสรรค์เอง อันเกิดจากการใช้สมาธิ การคิดค้นโดยผ่านการทดลองทางด้านเทคนิควิธีการ รวมไปถึงการทดลองกระทำกับวัสดุชนิดต่างๆ เกิดเป็นเทคนิควิธีการใหม่ซึ่งมีลักษณะความเฉพาะตัวที่ข้าพเจ้าสนใจและถูกต้องกับอุปนิสัยส่วนตัว แต่เนื่องจากเป็นการคิดค้นสิ่งใหม่ด้วยตนเองจึงทำให้ประสบปัญหาหลายประการที่ต้องแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา ด้วยตนเองทั้งหมด นับเป็นประสบการณ์ของการเดินทางบนถนนของศิลปะจนกระทั่งสรุปออกมาเป็นผลงานชุดนี้

จากการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ทำให้เกิดข้าพเจ้าได้รับประสบการณ์ใหม่และมีความพัฒนาทางด้านศิลปะมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่พัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของข้าพเจ้าต่อไปในอนาคตในฐานะผู้สร้างสรรค์ศิลปะ และสิ่งที่ข้าพเจ้าได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านแนวความคิด ได้แก่ความเข้าใจในความไม่มีอยู่ของตนเองอย่างลึกซึ้ง ซึ่งผลงานสร้างสรรค์เปรียบเสมือนการบันทึกห้วงขณะหนึ่งของการทำลายตัวตนของตนเองด้วยการฝึกฝนสติ นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้มีโอกาสสำรวจตนเองมากยิ่งขึ้นผ่านกระบวนการแสดงออก และได้ฝึกฝนวินัยในตนเองตลอดจนการวางแผนการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ

เอกสารอ้างอิง

- ดิช นัท ฮันท์ และคณะ. **เริ่มต้นใหม่**. กรุงเทพฯ: ตะวันออก, 2550, 21-216.
- ทวีวัฒน์ ปุณทรกวีวัฒน์. **ปรัชญาเมธีกับพุทธทาสภิกขุ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: น้ำฝน, 2549, 48-211.
- วัญญา พร้อมศักดิ์โสภณ. “การทำกระดาศญ์ปูน.” **ศิลปากร** 34, 3 (พฤษภาคม 2534): 43-52.
- สิทธิ์ บุตรอินทร์. **ปรัชญาเปรียบเทียบมนุษยนิยมตะวันออกกับตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์
บุ๊คส์, 2554, 148-331.
- หิมพรรณ รักแตงาม. “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาของ ดิช นัท
ฮันท์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.
- อิทธิพล ตั้งโฉลก. “ความเป็นมาของกระดาศ.” ใน **สูจิบัตรการแสดงจิตรกรรมงานกระดาศ**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2527, 24-110.